

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

**Mechanizmy zapewnienia komplementarności
działań pomiędzy
Europejskim Funduszem Społecznym
a Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego**

Spis treści

Komplementarność – kwestie definicyjne	3
Komplementarność a linia demarkacyjna	5
Komplementarność w dokumentach programowych.....	7
Komplementarność w Planach działania na rok 2009.....	8
Mechanizmy i narzędzia zapewnienia komplementarności w PO KL (na podstawie analizy Planów działania na 2009 rok)	9
I. Komplementarność na poziomie kryteriów wyboru projektów.	9
<i>Komplementarność geograficzna</i>	9
<i>Komplementarność przedmiotowa</i>	10
<i>Kryterium komplementarności bezpośredniej</i>	11
II. Komplementarność instytucjonalno-systemowa	14
IV. Komplementarność na poziomie grup roboczych ds. komplementarności.....	17
V. Komplementarność na poziomie projektów systemowych	20
Mechanizmy zapewnienia komplementarności w innych programach operacyjnych.	22
Problematyka komplementarności w badaniach i analizach regionalnych	23
Podsumowanie. Zalecenia IZ PO KL.....	25
Załącznik 1 Zakres i formy stosowania mechanizmów zapewnienia komplementarności w Planach działania 2009.....	27
Załącznik 2 Przykłady obszarów występowania potencjalnej komplementarności międzyfunduszowej	29

Komplementarność – kwestie definicyjne

Komplementarność jest zagadnieniem trudnym i złożonym, ale jednocześnie niezwykle ważnym. Niejednokrotnie od zapewnienia komplementarności zależy efektywność udzielanego wsparcia i osiągnięcie określonego strategicznego celu. Osiągnięcie komplementarności podejmowanych działań współfinansowanych ze środków wspólnotowych jest niełatwym zadaniem przede wszystkim ze względu na dość skomplikowane systemy realizacji poszczególnych programów operacyjnych, a także brak instrumentów koordynacji pomiędzy programami operacyjnymi na poziomie ich wdrażania.

Dokument niniejszy w kompleksowy sposób porządkuje kwestie komplementarności działań podejmowanych w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki z działaniami współfinansowanymi z Europejskiego Funduszy Rozwoju Regionalnego. Dokument odnosi się do kwestii definicyjnych komplementarności, problemów interpretacyjnych, dokonuje systematyzacji i kategoryzacji pojęć związanych z powyższym zagadnieniem. Zawiera on jednak przede wszystkim analizę mechanizmów i narzędzi stosowanych w celu zapewnienia komplementarności działań finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, przez instytucje zaangażowane w zarządzanie i wdrażanie Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki. Przedmiotowa analiza sporządzona została na podstawie Planów działania na rok 2009. Ponadto materiał niniejszy zawiera zalecenia dla Instytucji Pośredniczących PO Kapitał Ludzki w zakresie zapewnienia komplementarności działań podejmowanych w PO Kapitał Ludzki z przedsięwzięciami współfinansowanymi z innych środków wspólnotowych. Dokument powinien być zatem materiałem pomocniczym dla Instytucji Pośredniczących PO KL w określaniu nowych i stosowaniu już istniejących mechanizmów zapewnienia zasady komplementarności.

Komplementarnością określamy synergię i wzajemne uzupełnianie się świadomie podejmowanych działań poprzez skierowanie strumienia wsparcia na ich realizację dla efektywniejszego rozwiązania problemu bądź osiągnięcia założonego celu na poziomie lokalnym, regionalnym, ponadregionalnym lub krajowym.

Kluczowym w tym kontekście wydaje się określenie wspólnego dla uzupełniających się przedsięwzięć celu. Zapewnienie komplementarności podejmowanych działań finansowanych ze środków wspólnotowych służy zmaksymalizowaniu ich efektywności. Potrzeba zapewnienia komplementarności rodzi więc konieczność holistycznego i celowościowego podejścia zarówno do inwestycji twardych jak i projektów miękkich, co oznacza potrzebę koncentracji celów określanych w konkretnych obszarach.

Komplementarność jest jedną z zasad przyznawania wsparcia przez Unię Europejską państwom członkowskim UE, określoną w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające Rozporządzenie (WE)1260/1999. Art. 9 powyższego rozporządzenia stanowi:

Fundusze zapewniają pomoc, która uzupełnia działania krajowe, w tym działania na poziomie regionalnym i lokalnym, włączając do nich priorytety Wspólnoty.

Komisja i państwa członkowskie zapewniają zachowanie spójności pomocy funduszy z działaniami, politykami i priorytetami Wspólnoty oraz jej komplementarności z innymi wspólnotowymi instrumentami finansowymi.

Powyższa zasada obowiązuje zatem Państwa Członkowskie wprost, a wynikającym z niej zadaniem jest zapewnienie mechanizmów pozwalających na wdrożenie przedmiotowej zasady w sposób jak najbardziej efektywny.

Często zasadę komplementarności mylnie traktuje się jednoznacznie z zasadą dodatkowości, o której również mowa w Rozporządzeniu 1083/2006. Zasada dodatkowości, polega na podkreśleniu, że środki wspólnotowe nie zastępują środków krajowych, ale je uzupełniają. W zasadzie dodatkowości nacisk położony jest na aspekt finansowy, w zasadzie komplementarności zaś na aspekt przedmiotowy.

Komplementarność działań finansowanych ze środków wspólnotowych może zachodzić na różnych płaszczyznach i osiach. Wielość źródeł finansowania, programów operacyjnych, osi priorytetowych czy działań, a także stopień skomplikowania systemu wsparcia poszczególnych obszarów powoduje, że komplementarność może występować w różnych konfiguracjach.

Ze względu na okres programowania możemy wyróżnić poniższe typy komplementarności:

- **Komplementarność międzyokresowa** – zachodzi pomiędzy funduszami lub/i programami finansowanymi w różnych okresach programowania, np. okres programowania 2004-2006 i okres programowania 2007-2013
- **Komplementarność jednookresowa** – zachodzi w przypadku finansowania działań w tym samym okresie programowania, np. w okresie programowania 2007-2013

Zarówno w komplementarności międzyokresowej jak i jednookresowej możemy wyróżnić następujące typy:

- **Komplementarność międzyfunduszowa** – zachodzi w przypadku synergii działań finansowanych z różnych funduszy, np. EFS i EFFR lub EFFR i EFR
- **Komplementarność wewnątrzfunduszowa** – zachodzi w przypadku uzupełniania się działań finansowanych z tego samego funduszu.

Możemy wyróżnić również typy komplementarności w oparciu o konkretne programy i obszary w ich ramach wspierane:

- **Komplementarność międzyprogramowa** – która zachodzi w przypadku działań finansowanych z różnych programów operacyjnych, np. PO IŚ i RPO
- **Komplementarność wewnątrzprogramowa** – która zachodzi w przypadku działań finansowanych w ramach tego samego programu operacyjnego, np. Priorytet III i Priorytet IX PO KL.

Zależności i przykłady powyżej wymienionych rodzajów komplementarności przedstawia tabela nr 1.

	KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYFUNDUSZOWA		KOMPLEMENTARNOŚĆ WEWNĄTRZFUNDUSZOWA	
	komplementarność międzyprogramowa	komplementarność wewnątrzprogramowa	komplementarność międzyprogramowa	komplementarność wewnątrzprogramowa
KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA	SPO WKP i PO KL Park naukowo-technologiczny, którego wyposażenie zakupione zostało ze środków SPO WKP szkoli swoich pracowników w zakresie wykorzystania zakupionego sprzętu w ramach PO KL		SPO RZL i PO KL Sprzęt edukacyjny zakupiony w ramach SPO RZL wykorzystywany jest w projektach edukacyjnych PO KL	
KOMPLEMENTARNOŚĆ JEDNOOKRESOWA	PO KL i RPO Szkoła, której infrastruktura została sfinansowana w ramach PRO realizuje program rozwojowy w ramach PO KL		PO IŚ i RPO Do autostrady budowanej w ramach PO IŚ budowany jest dojazd w ramach RPO	PO KL Badanie dotyczące rynku pracy w Priorytecie I wykorzystane jest w projektach realizowanych w ramach Priorytetu VI

Z uwagi na przedmiot analizy niniejszego dokumentu, którym są Plany działania na rok 2009, materiał niniejszy w części analitycznej traktuje wyłącznie o komplementarności międzyprogramowej.

Komplementarność a linia demarkacyjna

Komplementarność nie jest tożsama z linią demarkacyjną, choć często jest błędnie traktowana jako jej synonim.

W ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej, finansowanych z poszczególnych funduszy UE (EFRR, EFS, FS, EFRROW, EFR) występują wspólne obszary interwencji obejmujące infrastrukturę transportową, społeczną, ochrony środowiska, energetyczną, sferę przedsiębiorczości, B+R, innowacje, społeczeństwo informacyjne, czy też rozwój zasobów ludzkich. Prawo wspólnotowe zakazuje wielokrotnego finansowania tego samego typu operacji (typów projektów) z różnych funduszy UE. Na państwach członkowskich ciąży obowiązek zastosowania, na poziomie krajowym, takich rozwiązań, które wyraźnie określają zakres interwencji poszczególnych funduszy. Potrzeba powyższa wyrażona została w *Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1260/1999*, oraz *Rozporządzeniu (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylającym rozporządzenie WE nr 1783/1999*, w którego artykule 9 określono, iż *W przypadku gdy program operacyjny wspierany ze środków EFRR obejmuje operacje kwalifikujące się także do finansowania w ramach innego wspólnotowego instrumentu wsparcia, w tym osi 3 EFRROW oraz zrównoważonego rozwoju obszarów zależnych od rybołówstwa w ramach EFR, państwa członkowskie ustanawiają w każdym programie operacyjnym kryteria rozgraniczające zakres operacji wspieranych przez EFRR oraz działań wspieranych przez pozostałe instrumenty wsparcia.*

Zakaz podwójnego finansowania wynika także z zapisów *Krajowych wytyczne dotyczące kwalifikowania wydatków w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013*, które precyzują, że *podwójne finansowanie oznacza niedozwolone zrefundowanie całkowite lub częściowe danego wydatku dwa razy ze środków wspólnotowych lub z dotacji krajowych.*

Wielość obszarów wsparcia, typów beneficjentów oraz źródeł finansowania różnych inwestycji i przedsięwzięć podyktowała zatem konieczność dokładnego określenia linii demarkacyjnej. Ma ona wyraźnie wskazywać, w którym programie jakie przedsięwzięcia mogą być współfinansowane ze środków wspólnotowych, a jakie nie mogą. Szczegółowe zasady komplementarności między EFS i EFRROW oraz EFR są określone w dokumencie krajowym *Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej*. Stworzenie dokumentu jest obligatoryjne dla każdego państwa korzystającego ze środków wspólnotowych i podlega akceptacji Komisji Europejskiej.

Linia demarkacyjna może być zatem pomocnym narzędziem w procesie zapewniania komplementarności działań, gdyż bez znajomości linii demarkacyjnej nie można wprowadzić skutecznych mechanizmów zapewnienia komplementarności. Aby zapewnić komplementarność podejmowanych działań niezbędna jest bowiem wiedza na temat możliwości wsparcia danego obszaru z różnych funduszy czy też programów operacyjnych.

W rozróżnieniu linii demarkacyjnej od komplementarności należy wziąć pod uwagę cele jednego i drugiego mechanizmu. Celem komplementarności jest maksymalizacja efektu, który chcemy osiągnąć, celem linii demarkacyjnej jest zaś właściwe rozgraniczenie źródeł finansowania działań podejmowanych w celu realizacji tego efektu. Komplementarność jest więc pojęciem szerszym, które obejmuje termin linii demarkacyjnej jako swoistego narzędzia.

Przykład:

Cel: podniesienie jakości nauczania i dostosowanie do regionalnego rynku pracy oferty szkoły zawodowej X.

Chcąc zmaksymalizować efekt założonego celu zapewniona jest komplementarność podejmowanych działań. Szkoła zawodowa X otrzyma wsparcie na poprawę infrastruktury z Regionalnego Programu Operacyjnego, zrealizuje program rozwojowy odpowiadający jej potrzebom w ramach Priorytetu IX PO KL, przy tworzeniu którego skorzysta z wyników badań dotyczących potrzeb rynku pracy zrealizowanego w ramach Priorytetu I PO KL, a kształcenie w powyższej szkole odbędzie się w oparciu o udoskonalone odstawy programowe dla kształcenia zawodowego opracowane i wdrożone w ramach Priorytetu III PO KL.

W procesie osiągania założonego celu poprzez zapewnienie komplementarności, linia demarkacyjna posłuży szkole X do zaczerpnięcia wiedzy lub weryfikacji możliwości wsparcia poszczególnych działań, które mają być zrealizowane w celu zmaksymalizowania efektu założonego celu.

Zapewnieniu stosowania linii demarkacyjnej (przestrzegania zapisanych w niej kryteriów demarkacji) służyć będą m.in. kontrole krzyżowe.

Komplementarność w dokumentach programowych

W każdym programie operacyjnym występują zapisy dotyczące komplementarności.

Zakres wsparcia realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest komplementarny ze wsparciem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przewidzianym w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka, Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej oraz w 16 Regionalnych Programach Operacyjnych. Równocześnie niektóre Priorytety PO KL są komplementarne w stosunku do wsparcia udzielanego w ramach Funduszu Spójności w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko. Wsparcie w ramach PO KL jest komplementarne także w stosunku do działań współfinansowanych przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), realizowanych przez *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013* (PROW) oraz Europejski Fundusz Rybacki (EFR), wdrażanych przez Program Operacyjny *Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013* (PO ZRSRiNOR). PO Kapitał Ludzki wskazuje, że tam, gdzie istnieje ryzyko pokrywania się obszarów wsparcia, mają zastosowanie linie demarkacyjne uzgodnione między poszczególnymi programami i określone w odpowiednim dokumencie, który ma charakter obligatoryjny. Ponadto IZ, IP oraz inne instytucje zaangażowane w realizację PO KL

zapewnią, w szczególności poprzez ustanowienie wspólnego systemu mającego na celu unikanie podwójnego finansowania tych samych operacji ze środków EFS i innych funduszy.

Z uwagi na ogólny charakter dokumentu jakim jest program operacyjny, zapisy dotyczące komplementarności są ograniczone do opisu komplementarnych obszarów wsparcia oraz poszczególnych Priorytetów.

Przykład opisu komplementarności w PO KL:

W ramach PO IG wspierany będzie m.in. rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz gospodarki opartej na wiedzy, badania i rozwój nowoczesnych technologii, inwestycje w B+R w przedsiębiorstwach, inwestycje w innowacje, a także wspieranie tworzenia powiązań kooperacyjnych grup przedsiębiorców lub instytucji współpracujących z przedsiębiorstwami. W ramach PO KL będą zaś finansowane, w szczególności, projekty związane z wykorzystaniem technik informacyjnych i komunikacyjnych w procesach kształcenia (w tym w formie e-learning i blended learning), aby podnosić umiejętności (e-skills) beneficjentów ostatecznych Programu. Ponadto, wsparcie realizowane w ramach Priorytetów III i IV PO KL odnoszące się do wzmocnienia kompetencji społeczeństwa w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych poprzez zwiększenie znaczenia tych nauk w procesie kształcenia (w ramach systemu oświaty i szkolnictwa wyższego), będzie komplementarne z zadaniami realizowanymi w ramach Priorytetu I PO IG „Badania i rozwój nowoczesnych technologii”.

Powyższy przykład wskazuje na duży stopień ogólności w opisie komplementarności i jest jedynie wskazaniem miejsc występowania komplementarności, nie daje natomiast mechanizmów i narzędzi do jej zapewnienia.

Komplementarność w Planach działania na rok 2009

Zapisy w odpowiednim programie operacyjnym i innych dokumentach programowych nie wystarczą by działania podejmowane w ramach tychże programów operacyjnych były komplementarne. Komplementarność można osiągnąć schodząc do najniższego poziomu w systemie programowania i finansowania, a więc do poziomu planowania regionalnego lub lokalnego oraz poszczególnych projektów.

Plany działania w PO Kapitał Ludzki jako dokumenty tworzone osobno dla każdego Priorytetu, a w przypadku komponentu regionalnego osobno również dla każdego regionu, oraz jako dokumenty operacjonalizujące plany Instytucji Pośredniczącej na dany rok są instrumentem mogącym generować mechanizmy i narzędzia zapewnienia komplementarności. Instytucja Zarządzająca tworząc formularz Planu działania na 2009 rok i kolejne lata, wprowadziła wymóg opisu mechanizmów zapewniających komplementarność działań przewidzianych w Priorytetach finansowanych ze środków EFS z działaniami współfinansowanymi przez inne środki wspólnotowe (część G Planu działania). Powyższy wymóg został wprowadzony do formularza Planu działania w celu uzyskania informacji o konkretnych narzędziach i mechanizmach zapewniających komplementarność działań w danym obszarze lub w regionie. Analiza Części G pierwszych wersji Planów działania

pokazała, że część regionów posiadała mechanizmy zapewnienia komplementarności, część natomiast uważała, że wykazanie powiązania poszczególnych osi priorytetowych w różnych programach operacyjnych jest wystarczające, by tę komplementarność zapewnić. Prace nad kolejnymi wersjami Planów działania zaowocowały utworzeniem bądź zaplanowaniem utworzenia efektywnych narzędzi zapewnienia synergii podejmowanych przedsięwzięć przez poszczególne instytucje odpowiedzialne za wdrażanie danych Priorytetów.

Mechanizmy i narzędzia zapewnienia komplementarności w PO KL (na podstawie analizy Planów działania na 2009 rok)

I. Komplementarność na poziomie kryteriów wyboru projektów.

Jednym z narzędzi zapewnienia komplementarności w systemie realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki są kryteria wyboru projektów. Kryteria dostępu, które muszą być spełnione, aby projekt mógł być realizowany oraz kryteria strategiczne, które premiuja projekty spełniające określone warunki, stanowią podstawowe narzędzie pozwalające na kierowanie wsparcia na określone obszary bądź do określonych grup docelowych. Odpowiednio sformułowane kryteria wyboru projektów mogą także skutecznie prowadzić do synergii podejmowanych przedsięwzięć w regionie lub obszarze. Kryteria wyboru projektu mające zapewnić komplementarność mogą odnosić się do terytorium wsparcia, przedmiotu wsparcia lub też komplementarności projektu z działaniami współfinansowanymi z innych niż EFS środków wspólnotowych (kryterium komplementarności bezpośredniej).

***Komplementarność geograficzna** występuje w przypadku ukierunkowania wsparcia pochodzącego z różnych źródeł na te same tereny bądź do tych samych środowisk. Należy zaznaczyć, że są to tereny rozumiane wężej niż teren danego województwa.*

Niektóre IP komponentu regionalnego zastosowały w swoich Planach działania kryteria wyboru projektów zapewniające lub pozwalające zapewnić komplementarność geograficzną. Zawężenie środowiska bądź terenu na które kierowane będzie wsparcie musi być także odpowiednio uzasadnione. Może to być ukierunkowanie wsparcia na tereny zdegradowane, obszary wiejskie lub tereny wybrane na podstawie określonych wskaźników, np. upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Należy podkreślić, że ukierunkowanie wsparcia na określone tereny, nie jest jeszcze komplementarnością. Niemniej koncentracja wsparcia na tych terenach może stanowić mechanizm jej zapewnienia.

Województwo Pomorskie

Kryterium strategiczne w Działaniu/Poddziałaniu 6.1.1, 6.2, 7.2.1, 8.1.1, 8.1.2, 9.3 i 9.4:

Grupę docelową w projekcie stanowią w 100% osoby posiadające miejsce zamieszkania (w rozumieniu przepisów Kodeksu Cywilnego) poza Trójmiastem na obszarach słabych strukturalnie (zgodnie z Mapą nr 4 w Załączniku graficznym Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013) i/lub podmioty posiadające siedzibę lub wyodrębnioną formalnie jednostkę na jego terenie.

Kryteriów dostępu w Poddziałaniu 7.2.1:

Grupę docelową w projekcie (zgodnie z katalogiem grup docelowych dla Poddziałania 7.2.1) stanowią w 100% osoby, będące mieszkańcami obszarów zdegradowanych, które zostały wymienione w Nocie Intencyjnej stanowiącej załącznik do porozumienia podpisanego pomiędzy uprawnionymi miastami a Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Pomorskiego 2007 - 2013.

Województwo Zachodniopomorskie

Kryterium strategiczne w Działaniu/Poddziałaniu 6.1.1, 6.3, 7.1.1, 7.1.2, 7.3, 9.1.2, 9.2 i 9.5;

Projekty skierowane do gmin lub ich mieszkańców wymienionych w załączniku nr 6 do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego, o szczególnie niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, w których wskaźnik bezrobocia jest powyżej 150% średniej dla województwa zachodniopomorskiego (2004 r. - 25,06%) oraz dochód własny budżetów gmin na jednego mieszkańca wynosi poniżej 75% średniej dla województwa zachodniopomorskiego (2004 r. - 673 PLN).

Zaproponowane przez obie IP kryteria pozwalają skoncentrować wsparcie na obszarach najłabszych strukturalnie, do których trafi zarówno wsparcie z EFS jak i EFRR. Powyższe kryteria w swej treści odwołują się do konkretnych dokumentów, danych i wskaźników, co pozwala na zawężenie grup docelowych i obszarów wsparcia, a w konsekwencji na koncentrację wsparcia projektów „miękkich” i „twardych” na terenach, które tego wsparcia najbardziej potrzebują. Powyższe przykłady kryteriów strategicznych mogą być wskazane jako dobre praktyki w formułowaniu kryteriów przyczyniających się do zapewnienia komplementarności geograficznej. Należy jednocześnie zaznaczyć, że decyzja dotycząca premiowania projektów koncentrujących wsparcie na określonej grupie docelowej lub określonym obszarze, każdorazowo musi odwoływać się do uzasadnień w postaci konkretnych dokumentów, analiz lub danych.

Zalecenie IZ PO KL: Wskazane jest by IP, biorąc pod uwagę zróżnicowanie wewnątrzregionalne lub międzyregionalne w danym obszarze tematycznym, zapewniały komplementarność geograficzną poprzez odpowiednie kryteria wyboru projektów.

Komplementarność przedmiotowa występuje w przypadku ukierunkowania wsparcia poprzez odpowiednie kryteria wyboru projektów na konkretny problem społeczno-gospodarczy lub określoną branżę.

Narzędziem stwarzającym możliwość zapewnienia komplementarności przedmiotowej jest m.in. kryterium preferujące szkolenia w branżach istotnych z punktu widzenia regionu i potrzeb innych programów operacyjnych. Kryteria takie umożliwiają ukierunkowanie wsparcia na określony problem społeczno-gospodarczy lub określoną branżę.

Województwo Lubelskie

Kryterium strategiczne dla Działania 9.2:

Projekty realizowane we współpracy z przedsiębiorcami ukierunkowane na naukę zawodów istotnych z punktu widzenia inwestycji kluczowych realizowanych w ramach RPO WL i PO RPW.

Województwo Warmińsko-Mazurskie

Kryterium strategiczne w Działaniu 9.2:

Projekty dotyczące dostosowania oferty kształcenia zawodowego na kierunkach istotnych dla rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego tj. turystyka, hotelarstwo, gastronomia, przetwórstwo spożywcze, ochrona środowiska, budownictwo, meblarstwo, ICT.

Województwo Zachodniopomorskie

Kryterium strategiczne w Poddziałaniu 8.1.1:

Min. 50% uczestników projektu jest szkolonych na potrzeby przedsięwzięć, które otrzymały dofinansowanie w ramach RPO WZ lub min. 50% uczestników projektu stanowią pracownicy firm zlokalizowanych w strefach inwestycyjnych dofinansowanych z RPO WZ.

Powyższe kryteria odwołują się do konkretnych, zawężonych obszarów, kierując strumień wsparcia z jednej strony na inwestycje infrastrukturalne, z drugiej zaś na kapitał ludzki niezbędny do realizacji zaplanowanych inwestycji. Komplementarność przedmiotowa polega zatem na preferowaniu istotnych dla regionu branż poprzez wspieranie rozwoju określonych kwalifikacji.

Zalecenie IZ PO KL: Wskazane jest, by IP w oparciu o analizę społeczno-gospodarczą danego województwa lub obszaru wsparcia oraz w oparciu o analizę popytu kwalifikacji i kształcenia, stosowały odpowiednie kryteria wyboru projektów mające wpływ na zapewnienie komplementarności przedmiotowej.

Kryterium komplementarności bezpośredniej, które w swej treści odwołuje się do komplementarności, preferuje projekty, które są komplementarne z inwestycjami zrealizowanymi, realizowanymi bądź planowanymi do realizacji ze źródeł wspólnotowych innych niż Europejski Fundusz Społeczny. Kryterium to w sposób najpełniejszy oddaje ideę komplementarności i w największym stopniu ją zapewnia, gdyż komplementarność zachodzi na poziomie projektów.

Wszystkie regiony w większości Działań i Poddziałań Priorytetu IX wprowadziły powyższe kryterium dla zapewnienia komplementarności działań podejmowanych w PO KL z inwestycjami w infrastrukturę edukacyjną finansowaną w ramach programów operacyjnych, które na takie inwestycje pozwalają.

Poniższa tabela zawiera kryteria strategiczne dotyczące komplementarności w poszczególnych regionach wraz z punktacją za ich spełnienie w Priorytecie IX..

Kryterium	Województwo	Punkta cja
Projekt jest komplementarny z inwestycjami zrealizowanymi bądź planowanymi do realizacji finansowanymi ze źródeł wspólnotowych innych niż Europejski Fundusz Społeczny.	Dolnośląskie, Lubelskie, Małopolskie, Podlaskie, Śląskie, Świętokrzyskie, Warmińsko- Mazurskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorsk ie, Opolskie, Mazowieckie	4 – 5
Wnioskodawca ma podpisaną umowę i realizuje projekt w ramach jednego z poniższych programów: Oś priorytetowa 3. Rozwój infrastruktury społecznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (komplementarność w zakresie wsparcia inwestycji w infrastrukturę edukacyjną), Oś priorytetowa 7 Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (komplementarność w zakresie wsparcia inwestycji w infrastrukturę edukacyjną), EFR albo EFRROW (komplementarność w zakresie edukacji), Program Leonardo da Vinci (komplementarność w zakresie innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych podnoszenia jakości kształcenia).	Kujawsko- Pomorskie	2
Projekt jest komplementarny z inwestycjami zrealizowanymi bądź planowanymi do realizacji w okresie trwania projektu, finansowanymi ze źródeł wspólnotowych innych niż Europejski Fundusz Społeczny./ Projekt jest komplementarny z inwestycjami zrealizowanymi bądź planowanymi do realizacji (rozpoczęcie realizacji lub zaplanowanie projektu do realizacji w ramach innych programów operacyjnych w regionie poprzez umieszczenie na liście projektów indywidualnych lub przyjętych do dofinansowania w ramach procedury konkursowej) finansowanymi ze źródeł wspólnotowych innych niż Europejski Fundusz Społeczny (9.3).	Lubuskie	2, 3
Projekt jest komplementarny z inwestycjami zrealizowanymi, realizowanymi lub planowanymi do realizacji (beneficjent podpisał umowę o dofinansowanie realizacji projektu), współfinansowanymi ze źródeł wspólnotowych innych niż Europejski Fundusz Społeczny.	Łódzkie	5
Projekt kierowany wyłącznie do placówek, które do momentu składania wniosku otrzymały wsparcie (rozpoczęcie realizacji wsparcia lub zaplanowanie projektu do realizacji przez umieszczenie na liście projektów indywidualnych lub przyjętych do dofinansowania) finansowane ze źródeł wspólnotowych innych niż EFS.	Podkarpackie	2, 3
Projekt jest komplementarny z inwestycjami zrealizowanymi bądź planowanymi do realizacji (Beneficjent ma podpisaną umowę) na terenie województwa pomorskiego finansowanymi ze źródeł	Pomorskie	4

W niektórych regionach dobra praktyka dotycząca zastosowania kryterium bezpośredniej komplementarności została zastosowana także w wybranych konkursach innych Priorytetów. Kryterium powyższe zastosowane zostało w niektórych Planach działania dla Priorytetu VIII oraz w Planie działania dla Priorytetu VII województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Województwo kujawsko-pomorskie

Kryterium strategiczne w Poddziałaniach 7.2.1, 8.1.1 i 8.1.2:

Premiowane będą projekty, których wnioskodawca ma podpisaną umowę i realizuje projekt w ramach RPO w zakresie wsparcia inwestycji w infrastrukturę społeczną/przedsiębiorczości oraz z EFR lub EFRROW w zakresie integracji społecznej oraz aktywizacji obszarów wiejskich.

Województwa: kujawsko-pomorskie, lubelskie, małopolskie, podkarpackie, pomorskie i zachodniopomorskie

Kryterium strategiczne w Priorytecie VIII:

Premiowane będą projekty dotyczące komplementarności wsparcia szkoleniowego udzielanego przedsiębiorstwom ze wsparciem inwestycyjnym udzielanym w ramach RPO.

Kryterium komplementarności bezpośredniej zostało również zastosowane w Planach działania komponentu centralnego.

Ministerstwo Edukacji Narodowej Instytucja Pośrednicząca dla Priorytetu III

Kryterium strategiczne w Poddziałaniu 3.3.2:

Projekty wykorzystujące rezultaty projektów edukacyjnych zrealizowanych dzięki wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i/lub Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Zakres wsparcia powinien obejmować m.in. komplementarność przygotowania wybranych szkół do realizacji praktyk z działaniami edukacyjnymi, w tym dotyczącymi infrastruktury edukacyjnej realizowanymi np.: w ramach SPO RZL, ZPORR i RPO.

Kryteria strategiczne w Poddziałaniu 3.3.4 (pierwszy konkurs):

Projekty wykorzystujące infrastrukturę edukacyjną stworzoną dzięki wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i/lub Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), w tym nowoczesny sprzęt specjalistyczny zakupiony w ramach Działania 2.1 SPO RZL 2004-2006.

Kryteria strategiczne w Poddziałaniu 3.3.4 (drugi konkurs):

Projekty wykorzystujące rezultaty projektów edukacyjnych zrealizowanych dzięki wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i/lub Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Zakres wsparcia powinien obejmować m.in. komplementarność ponadregionalnych programów rozwijania umiejętności uczniów ze wsparciem

realizowanym w ramach Poddziałania 9.1.2, Działania 9.2, z działaniami edukacyjnymi (w tym dotyczącymi infrastruktury edukacyjnej) w ramach SPO RZL, ZPORR, RPO.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego Instytucja Pośrednicząca dla Priorytetu IV

Kryterium strategiczne w Poddziałaniu 4.1.1:

Projekty, które są realizowane komplementarnie ze wsparciem o charakterze „twardym” – Priorytet XIII PO Infrastruktura i Środowisko Infrastruktura szkolnictwa wyższego oraz Regionalne Programy Operacyjne lub są realizowane jako kontynuacja/uzupełnienie działań w ramach SPO RZL (Priorytet II Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy – Działania 2.1, 2.2, 2.3).

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego IZ, pełniąca rolę IP dla Priorytetu V

Kryterium strategiczne w Poddziałaniu 5.2.1:

Projekt jest komplementarny z przedsięwzięciami z zakresu e-administracji realizowanymi w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, PO Rozwój Polski Wschodniej lub Priorytetu VII PO Innowacyjna Gospodarka.

Powyższe przykłady zastosowania kryteriów komplementarności bezpośredniej są wskazywane przez IZ PO KL jako dobre praktyki w zakresie tworzenia mechanizmów zapewnienia komplementarności. Podczas tworzenia powyższych kryteriów należy wziąć pod uwagę harmonogram realizacji poszczególnych projektów, Działań i Poddziałania oraz możliwości ich weryfikacji, tak aby kryterium powyższe nie stało się kryterium martwym.

Zalecenie IZ PO KL: Wskazane jest by IP, w oparciu o analizę dostępnych dla projektodawców środków wspólnotowych w danym obszarze, harmonogramy realizacji poszczególnych programów operacyjnych oraz inne czynniki związane z możliwością spełnienia i weryfikacji kryteriów, stosowały kryteria komplementarności bezpośredniej w celu zapewnienia synergii działań podejmowanych w ramach różnych funduszy wspólnotowych w tym samym obszarze.

II. Komplementarność instytucjonalno-systemowa

Zapewnieniu komplementarności może służyć odpowiednio przygotowany i wykorzystany system instytucjonalny, a także systemy realizacji przyjęte w poszczególnych programach operacyjnych. Właściwe wyposażenie odpowiednich instytucji w niezbędne narzędzia może bowiem zapewnić koordynację działań i stanowić jeden z mechanizmów pozytywnie wpływających na zapewnienie komplementarności.

Komplementarność instytucjonalno-systemowa nie polega na tworzeniu nowych struktur, lecz wykorzystuje już istniejące instytucje i gremia przyznając im jedynie nowe funkcje i zadania związane z zapewnieniem koordynacji działań, a także zapewniając właściwy przepływ informacji między nimi.

Przykładem wykorzystania rozwiązań instytucjonalnych do koordynacji podejmowanych przedsięwzięć może być koncentracja zarządzania programami operacyjnymi w jednym departamencie czy innej komórce danego systemu instytucjonalnego.

Skoncentrowanie zarządzania lub wdrażania różnych programów operacyjnych w jednej jednostce danej instytucji nie oznacza jeszcze, że zapewniona jest komplementarność podejmowanych działań. Niewątpliwie jest to jednakże rozwiązanie, które tworzy ku temu odpowiednią podstawę. Aby koordynacja działań mogła być skuteczna rozwiązaniu powyższemu muszą towarzyszyć inne elementy efektywnej koordynacji, jak chociażby skuteczna i efektywna komunikacja.

Województwo Małopolskie

W Województwie Małopolskim skoncentrowano w jednym departamencie (Departamencie Polityki Regionalnej) Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego Instytucję Pośredniczącą PO KL i Instytucję Zarządzającą Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Według IP takie rozwiązanie pozwala nie tylko na komplementarną realizację funkcji dotyczących zarządzania Programami, ale również na bieżący monitoring ich wdrażania.

Województwo Opolskie

W Województwie Opolskim w jednym departamencie Urzędu Marszałkowskiego skoncentrowane zostało zarządzanie wdrażaniem trzech Programów: Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego oraz Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska. System ten zapewnia wzajemne uzupełnianie się działań, monitorowanie i prowadzenie wspólnej polityki w odniesieniu do realizowanych projektów w ramach powyższych Programów.

Powyższe przykłady rozwiązań instytucjonalnych mogą stać się efektywnym mechanizmem zapewnienia komplementarności podejmowanych działań pod warunkiem, że towarzyszą mu inne niezbędne do tego narzędzia. Istotą komplementarności nie jest bowiem koncentracja kilku funkcji w jednej jednostce organizacyjnej, lecz efekty osiągnięte dzięki tej kumulacji. Aby osiągnąć pożądane efekty w postaci realizacji projektów względem siebie komplementarnych, niezbędne jest zapewnienie prawidłowego przepływu informacji na temat podejmowanych i planowanych do podjęcia działań w danym programie operacyjnym, ustalenie wspólnych celów i priorytetów, których realizacja będzie wymagała działań względem siebie komplementarnych oraz podjęcie innych kroków pozwalających na zapewnienie komplementarności działań podejmowanych w różnych programach operacyjnych.

Ważnym narzędziem zapewnienia komplementarności działań współfinansowanych z różnych źródeł wspólnotowych jest odpowiednie wykorzystanie systemu realizacji danego programu operacyjnego i występujących w nim podmiotów.

Powszechnie wymienianymi gremiami przez poszczególne IP w części G Planów działania są Podkomitety Monitorujące PO KL i Komitety Monitorujące RPO. Ciała powyższe same w sobie nie są mechanizmem zapewniającym komplementarność, dają jednakże możliwość wymiany informacji na temat realizowanych lub planowanych do realizacji przedsięwzięć, co jest istotnym czynnikiem przyczyniającym się do jej zapewnienia. Należy zaznaczyć, iż z punktu widzenia zapewnienia komplementarności istotna jest nie tyle sama informacja, ile to w jaki sposób odpowiedni decydenci ją wykorzystają.

W przypadku mechanizmów zapewnienia komplementarności bazujących na systemie realizacji poszczególnych programów operacyjnych brane są pod uwagę tylko te ciała, które stanowią forum wymiany poglądów oraz informacji i które mogą stać się podstawą do zapewnienia owej komplementarności, ale nie zostały one powołane w tym celu. Większość IP komponentu regionalnego pisze o zapewnieniu komplementarności działań bądź poprzez istnienie Podkomitetu Monitorującego w danym regionie bądź poprzez udział przedstawicieli innych programów operacyjnych lub IP innych Priorytetów w tymże Podkomitecie. Ani istnienie Podkomitetu Monitorującego, ani udział w jego obradach nie przyczynia się jeszcze jednak do zapewnienia komplementarności. Podkomitet Monitorujący (lub Komitet Monitorujący RPO) staje się narzędziem dopiero wówczas, gdy staje się platformą wymiany poglądów i informacji na ten temat i w konsekwencji prowadzi do podjęcia działań mających tę komplementarność zapewnić (np. wydanie decyzji co do realizacji komplementarnych przedsięwzięć).

Województwo Lubelskie

W Województwie Lubelskim komplementarność istnieje dzięki pracy Podkomitetu Monitorującego PO KL Województwa Lubelskiego, Regionalnej Grupy Sterującej Ewaluacją – PO KL, Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013 oraz Regionalnej Informacyjnej Grupy Roboczej. Prace w/w gremiów dają możliwość odpowiedniego przepływu informacji, przyczyniając się do zapewnienia komplementarności na poziomie komunikacji.

Województwo Opolskie

Jednym z narzędzi zapewnienia komplementarności działań współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego z przedsięwzięciami współfinansowanymi z innych środków wspólnotowych w Województwie Opolskim są prace Podkomitetu Monitorującego PO KL, w skład którego wchodzi m.in. przedstawiciel Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Opolskiego 2007-2013. Równocześnie w pracach Komitetu Monitorującego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego uczestniczy przedstawiciel Instytucji Pośredniczącej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, co zdaniem IP sprzyja pełniejszej koordynacji działań w zakresie wdrażania i monitorowania projektów wybieranych oraz realizowanych w województwie opolskim.

Województwo Śląskie

Kwestie komplementarności są istotnym elementem prac Podkomitetu Monitorującego Program Operacyjny Kapitał Ludzki w województwie śląskim, do zadań którego należy m.in.: zapewnienie koordynacji oraz komplementarności procesu wdrażania priorytetów PO KL na terenie województwa śląskiego z działaniami realizowanymi w ramach innych programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności Unii Europejskiej oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W skład Podkomitetu wchodzi przedstawiciele instytucji zaangażowanych we wdrażanie i koordynację programów operacyjnych współfinansowanych ze środków EFS i innych środków wspólnotowych (m.in. przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących komponentu centralnego PO KL, ministerstw branżowych, a ze strony samorządowej Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego, Instytucji Wdrażającej Program Rozwoju Obszarów Wiejskich).

IP dla Priorytetu I

Komplementarność zapewniona jest poprzez udział reprezentantów Instytucji Pośredniczącej PO KL dla Priorytetu I w posiedzeniach 16 Podkomitetów Monitorujących w regionach. Przedstawiciele IP dla Priorytetu I uczestniczą również w spotkaniach grup roboczych takich jak: grupa robocza ds. regionów, grupa robocza ds. edukacji, grupa robocza ds. kwestii horyzontalnych, grupa robocza ds. adaptacyjności i transferu wiedzy. Uczestnictwo w powyższych spotkaniach pozwala na wymianę informacji i stanowi podstawowy element zapewnienia komplementarności w PO KL.

Istniejące przy Komitecie Monitorującym PO KL grupy robocze stanowią istotną bazę do zapewnienia komplementarności w PO KL. Instytucja Pośrednicząca dla Priorytetu I PO KL przewodniczy grupie roboczej ds. zatrudnienia i integracji społecznej, w której powstała inicjatywa opracowania mechanizmu badania komplementarności wsparcia realizowanego w ramach komponentu centralnego i regionalnego. Grupa robocza ds. adaptacyjności, której oprócz instytucji centralnych członkami są również partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe, grupa robocza ds. edukacji, której przewodniczy Instytucja Pośrednicząca dla Priorytetu III oraz grupa robocza ds. dobrego rządzenia, której przewodniczy Instytucja Zarządzająca PO KL również stanowią forum wymiany informacji, co daje możliwość zapewnienia komplementarności podejmowanych działań w poszczególnych obszarach.

Zalecenie IZ PO KL: Wskazane jest, by IP wykorzystywały system instytucjonalny Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki do tworzenia otoczenia sprzyjającego zapewnieniu komplementarności, m.in. poprzez stworzenie sprawnego systemu komunikacji, wyposażenie istniejących instytucji w nowe zadania związane z zapewnieniem komplementarności itp.

IV. Komplementarność na poziomie grup roboczych ds. komplementarności

Mechanizmem zapewnienia komplementarności mogą być także prace grup roboczych i ciał, których celem jest koordynacja działań podejmowanych w ramach różnych programów operacyjnych. Dwie IP komponentu regionalnego zdecydowały o powołaniu tego typu grup.

Województwo Pomorskie

W województwie pomorskim nad całością działań koordynacyjnych i zapewnieniem realizacji spójnej polityki w zakresie wykorzystania funduszy unijnych czuwa Kolegium Dyrektorów ds. Polityki Strukturalnej, które powołane zostało Zarządzeniem nr 34/07 Marszałka Województwa Pomorskiego z dnia 26 lipca 2007 r. Kolegium stanowi ciało doradcze Zarządu Województwa Pomorskiego w sprawach dotyczących wieloletnich programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej i środków krajowych, które są realizowane na terenie województwa pomorskiego. Do podstawowych zadań Kolegium należy wsparcie Zarządu Województwa w zakresie: dostępu do pełnych i regularnych informacji, analiz, ocen i rekomendacji związanych z realizacją programów finansowanych z UE, koordynacji działań w regionie na rzecz efektywnego wykorzystania środków finansowych w ramach programów finansowanych z UE, identyfikacji, inspirowania, ukierunkowania i wsparcia właściwego przygotowania kluczowych przedsięwzięć rozwojowych w regionie możliwych do sfinansowania w ramach programów finansowanych z UE. Kolegium wypracowuje mechanizmy służące zapewnieniu komplementarności wsparcia udzielanego ze wszystkich dostępnych w regionie funduszy UE (m.in. EFS, EFRR, EFRROW). W skład Kolegium wchodzi w szczególności dyrektorzy tych Departamentów Urzędu Marszałkowskiego, które zaangażowane są bezpośrednio w planowanie i realizację inicjatyw finansowanych z funduszy UE oraz innych instytucji ważnych z punktu widzenia wdrażania programów operacyjnych.

Województwo Opolskie

W województwie opolskim nad całością działań koordynacyjnych i zapewnieniem realizacji spójnej polityki na poziomie województwa w zakresie wykorzystania funduszy unijnych czuwa *Zespół ds. koordynacji funduszy unijnych w województwie opolskim*, który został powołany w dniu 3 czerwca 2008r. na mocy uchwały numer 1937/2008 Zarządu Województwa Opolskiego. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele instytucji uczestniczących we wdrażaniu poszczególnych programów operacyjnych w województwie opolskim. Do zadań zespołu należy w szczególności: analiza zapisów Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej, ustalonej przez Komitet Koordynacyjny NSRO 2007-2013 oraz wskazywanie niejasnych, wymagających doprecyzowania zapisów powyższego dokumentu w celu przestrzegania jego zapisów i zapobiegania podwójnemu finansowaniu, współpraca w powyższym obszarze z Komitetem Koordynującym NSRO 2007-2013, wypracowanie form wymiany informacji nt. beneficjentów, identyfikowanie niebezpiecznych obszarów, wymagających szczególnej kontroli w zakresie przestrzegania demarkacji oraz inne zadania niezbędne do prawidłowego wdrażania w województwie opolskim Programów Operacyjnych na lata 2007-2013.

IP II dla Działania 5.1 w Priorytecie V

Zadaniem grupy będzie wypracowanie narzędzi służących zapewnieniu wspierania przedsięwzięć podejmowanych w ramach innych krajowych programów operacyjnych, a w szczególności VII osi priorytetowej Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.

Ponadto, województwa: mazowieckie i łódzkie planują utworzenie grup czuwających nad całością działań koordynacyjnych i zapewnieniem realizacji spójnej polityki w zakresie wykorzystania funduszy unijnych. Zdaniem IP takie działania pozwalają na wybór i dofinansowanie tych projektów, które wykazują spójność i powiązanie z innymi projektami, realizowanymi dzięki środkom z różnych funduszy UE oraz przyczyniają się do osiągnięcia strategicznych z punktu widzenia rozwoju regionu celów społeczno-gospodarczych.

Tworzenie nowych ciał, których zadaniem jest koordynacja działań na poziomie horyzontalnym oraz zapewnienie komplementarności pomiędzy poszczególnymi działaniami podejmowanymi w różnych programach operacyjnych jest uzasadnione i może być efektywnym narzędziem zapewnienia komplementarności, przy zachowaniu kilku warunków. Po pierwsze ciało takie powinno skupiać osoby decyzyjne lub osoby o dużym autorytecie, których opinia będzie brana pod uwagę podczas procesów decyzyjnych. Po drugie powinno ono być wyposażone w odpowiednie instrumenty i narzędzia, które zapewnią mu właściwe wykonywanie swych zadań (np. odpowiednie IZ dostarczają mu właściwe materiały do analizy). Ponadto, ciało takie powinno być zobligowane do obrad w określonych odstępach czasowych oraz do przekazywania wyników swych prac do instytucji tworzących dokumenty planistyczne i operacyjne, celem ich wykorzystania.

Grupa robocza ds. koordynacji i komplementarności w ramach KK NSRO

W ramach Komitetu Koordynacyjnego NSRO powołano Grupę roboczą ds. koordynacji i komplementarności, której zadaniem jest wypracowanie modelowych przykładów komplementarności (na poziomie konkretnych operacji i programów) oraz modelowych przykładów koordynacji wsparcia (na poziomie współpracy między instytucjami). Zadaniem Grupy jest także zapewnienie praktycznego funkcjonowania ww. rozwiązań, w szczególności mechanizmów komplementarności operacji, grup operacji, programów i funduszy. W konsekwencji efektem prac grupy powinno być uzyskanie synergii interwencji oraz uniknięcie rozproszenia środków oraz „białych pól” w obszarach wsparcia. Pierwsze spotkanie Grupy roboczej ds. koordynacji i komplementarności odbyło się 6 kwietnia 2009 r.

W celu zapewnienia komplementarności działań podejmowanych w ramach NSRO 2007-2013 w danych obszarach, w ramach Grupy roboczej ds. koordynacji i komplementarności powołano cztery zespoły zadaniowe: zespół zadaniowy ds. przedsiębiorczości, zespół zadaniowy ds. edukacji, szkolnictwa wyższego oraz infrastruktury edukacyjnej, zespół zadaniowy ds. koordynacji regionalnej i obszarów wiejskich oraz zespół zadaniowy ds. transportu. Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej PO KL biorą udział w pracach trzech pierwszych zespołów zadaniowych.

Spotkania dotyczące komplementarności organizowane ad hoc

Instytucja Zarządzająca PO KL w celu intensyfikacji prac nad mechanizmami zapewniającymi komplementarność organizuje spotkania dotyczące poszczególnych obszarów wsparcia, z udziałem przedstawicieli instytucji zaangażowanych w zarządzanie lub wdrażanie programów współfinansowanych z innych niż Europejski Fundusz Społeczny środków wspólnotowych. 19 maja 2009 r. z inicjatywy IZ PO KL odbyło się spotkanie dotyczące rewitalizacji. Rewitalizacja jako zjawisko społeczno-gospodarcze w pełni oddaje istotę komplementarności działań, wymaga bowiem przemian społecznych, gospodarczych oraz infrastrukturalnych. Podczas spotkania Instytucja Zarządzająca Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki oraz Instytucja Koordynująca Regionalne Programy Operacyjne po spotkaniu z przedstawicielami pośredniczących PO KL i oraz IZ RPO przekazały rekomendacje dla przebiegu dalszych prac w przedmiotowym obszarze.

Zalecenie IZ PO KL: IP mogą tworzyć horyzontalne ciała doradcze, które będą czuwały nad zapewnieniem koordynacji i komplementarności działań. Ich efektywność zależy od mocy decyzyjnej, dlatego powinny one skupiać osoby decyzyjne lub powinny być wyposażone w instrumenty wpływu na decydentów.

Zalecenie IZ PO KL: IP powinny w zależności od potrzeb organizować oraz brać czynny udział w spotkaniach niezinstytucjonalizowanych (organizowanych *ad hoc*) dotyczących komplementarności w poszczególnych obszarach.

V. Komplementarność na poziomie projektów systemowych

Mechanizmem zapewnienia komplementarności w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki może być również realizacja projektów systemowych. Projekty systemowe dają możliwość zaplanowania działań komplementarnych na poziomie projektu, są zatem mechanizmem, który daje największą pewność zachowania komplementarności. Należy jednak podkreślić, że nie każdy projekt systemowy z założenia jest komplementarny z innymi przedsięwzięciami. Komplementarność na poziomie projektów systemowych występuje wówczas, gdy założone w projekcie działania zbieżne są z działaniami zaplanowanymi w ramach innych projektów. Projekty takie muszą więc dążyć do tego samego celu. W Planach działania na rok 2009 znalazły się projekty systemowe, które są komplementarne względem siebie bądź względem projektów zaplanowanych w innych programach operacyjnych. Projekty tego typu będą realizowane m.in. w ramach Priorytetu IX PO KL oraz w Priorytetach komponentu centralnego PO KL. Projekty realizowane w powyższych Priorytetach będą komplementarne z projektami realizowanymi w regionalnych oraz krajowych programach operacyjnych. Poniżej znajdują się fragmenty opisów projektów systemowych komplementarnych z przedsięwzięciami współfinansowanymi z innych źródeł finansowych

Województwo Dolnośląskie

Samorząd Województwa Dolnośląskiego przygotował kilka komplementarnych przedsięwzięć obejmujących jednoczesne wdrażanie indywidualnych projektów infrastrukturalnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa

Dolnośląskiego, polegających na dostarczeniu dolnośląskim szkołom niezbędnego wyposażenia oraz projekty dotyczące szkolenia nauczycieli w ramach Działania 9.4 PO KL i wdrażania w szkołach stosownych programów rozwojowych w ramach Poddziałania 9.1.2 PO KL. Realizacja projektów systemowych w ramach Poddziałania 9.1.2 i Działania 9.4 przez Województwo Dolnośląskie, stanowi zdaniem Instytucji Pośredniczącej gwarancję komplementarności działań „miękkich” (EFS) z „twardymi” (EFRR). Komplementarne projekty obejmujące indywidualne projekty wprowadzone na listę indykatywną RPO oraz projekty systemowe w ramach Działania 9.4 oraz Poddziałania 9.1.2 PO KL pozwolą ponadto osiągnąć cele edukacyjne *Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku*.

Jednocześnie w zakresie szkolnictwa zawodowego Samorząd Województwa Dolnośląskiego we współpracy ze wszystkimi powiatami przygotował program modernizacji kształcenia zawodowego w regionie realizujący cele i priorytety *Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku*. Zakłada on utworzenie 9 centrów kształcenia zawodowego w 7 branżach, najbardziej kluczowych dla dolnośląskiego rynku pracy. Wyposażenie centrów, o wartości blisko 60 mln zł, sfinansowane zostanie w ramach projektu systemowego Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego. Projekt systemowy w ramach Działania 9.2 PO KL obejmujący realizację programów rozwojowych we wszystkich dolnośląskich szkołach i placówkach kształcących w branży mechanicznej jest komplementarny do projektu inwestycyjnego (RPO) i pozwoli w optymalny sposób wykorzystać potencjał zmodernizowanej bazy szkoleniowej.

W Planie działania na rok 2009 dla Priorytetu IX województwa dolnośląskiego dla projektów systemowych w Poddziałaniu 9.1.2, Działaniu 9.2 i Działaniu 9.4 wprowadzono dodatkowo kryteria dostępu gwarantujące komplementarność działań do inwestycji realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego.

IP dla Priorytetu I

W Priorytecie I PO KL zaplanowana została współpraca instytucji realizujących projekty na rzecz instytucji pomocy i integracji społecznej z instytucją realizującą projekt w ramach PO Innowacyjna Gospodarka „Empatia – platforma komunikacyjna obszaru zabezpieczenia społecznego” w celu zapewnienia ich komplementarności.

IZ dla Priorytetu V

W ramach Działania 5.3 w 2009 r. rozpocznie się realizacja projektu systemowego Ministerstwa Gospodarki, który będzie komplementarny wobec projektu kluczowego realizowanego przez MG w ramach Priorytetu VII PO Innowacyjna Gospodarka i dotyczącego utworzenia Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. W ramach projektu realizowanego w PO KL zakłada się przeszkolenie ok. 12 500 pracowników administracji zaangażowanych w proces rejestracji działalności gospodarczej, przeprowadzenie kampanii informacyjnej oraz dokonanie przeglądu procedur oraz opracowanie formularzy elektronicznych dla wdrożenia procedur elektronicznej administracji publicznej.

Ponadto działania podejmowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości w Działaniu 5.3 komplementarne będą z projektami realizowanymi w Priorytecie VII PO Innowacyjna Gospodarka, tj. z projektem *Rozbudowa dziedzinowej platformy elektronicznej MS* oraz z projektem *Informatyzacja wydziałów ksiąg wieczystych*. W przypadku pierwszego projektu PO IG projekty PO KL będą komplementarne poprzez zadania związane z tworzeniem rozległej sieci MS, która obejmie z czasem także księgi wieczyste i platformę elektroniczną. Natomiast w drugim projekcie PO IG dotyczy to zadań związanych z zarządzaniem usługami IT i wdrożenie polityk bezpieczeństwa, co oznacza wsparcie głównie techniczno-operatorskie wszystkich systemów informatycznych MS (czyli obsługa centrali i sądownictwa).

W powyższych przykładach widoczny jest konkretny cel założony na poziomie regionu lub danego obszaru oraz wykorzystanie środków z różnych programów operacyjnych dla realizacji tego celu. Zapewnienie komplementarności na poziomie projektów systemowych jest zatem bardzo skuteczne, ale wymaga strategicznego podejścia do konkretnego problemu na wielu płaszczyznach (społecznej, infrastrukturalnej, gospodarczej, itp.).

Należy podkreślić, że realizacja określonego celu poprzez wdrożenie systemowych działań odnoszących się do różnych płaszczyzn jest najbardziej efektywną formą zapewnienia komplementarności.

Z uwagi na fakt, że w komponencie regionalnym większość Działań i Poddziałań jest realizowanych w trybie konkursowym, Instytucja Zarządzająca PO KL pozytywnie opiniuje propozycje zmiany trybu konkursowego na systemowy, gdy m.in. wprowadzony w taki sposób do Planu działania projekt systemowy jest komplementarny z projektami planowanymi bądź realizowanymi w ramach innych programów operacyjnych i stanowi element spójnej koncepcji realizacji wspólnego dla kilku projektów celu. Komplementarność działań może zatem stanowić jedną z przesłanek do zmiany trybu realizacji projektu z konkursowego na systemowy w PO KL.

Zalecenia IZ PO KL: Wskazane jest wykorzystywanie możliwości realizacji projektów systemowych dla zapewnienia komplementarności działań podejmowanych w ramach różnych programów operacyjnych.

Mechanizmy zapewnienia komplementarności w innych programach operacyjnych.

Aby osiągnąć komplementarność pomiędzy programami operacyjnymi odpowiednie mechanizmy powinny być tworzone we wszystkich programach. Narzędzia zapewnienia komplementarności PO KL z RPO powinny więc być budowane nie tylko w systemie realizacji PO KL, ale również w systemie wdrażania regionalnych programów operacyjnych. Przykładem dualnej budowy mechanizmów zapewnienia komplementarności są propozycje województwa małopolskiego. Województwo Małopolskie zamierza bowiem w ramach kryteriów do poszczególnych działań MRPO premiować Beneficjentów, którzy realizują/realizowali projekty z PO KL w tym samym obszarze. Taki mechanizm został wprowadzony w ramach działań priorytetu 6 i działania 1.1.B - gdzie ocenie podlega

komplementarność np.: z projektami w ramach IX priorytetu PO KL. Zastosowanie takich kryteriów pozwala na uzyskanie efektu synergii w wykorzystaniu środków UE do niwelowania specyficznych problemów regionalnych i lokalnych. Kryterium dotyczące komplementarności zostało także wprowadzone w Priorytecie IX PO KL. W pozostałych Planach Działania PO KL wprowadzenie kryteriów premiowania beneficjentów za wykorzystanie środków z innych programów wspólnotowych będzie rozważane w następnym latach, gdy stopień realizacji projektów w ramach MRPO czy PROW będzie pozwalał na uzupełnienie ich o elementy, jakie oferuje PO KL.

Ponadto jednym z instrumentów zapewniających komplementarność wsparcia EFRR i EFS w regionie jest wprowadzenie w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, obowiązku przygotowania przez beneficjentów starających się o dofinansowanie projektów z zakresu rewitalizacji - Programu rewitalizacji. Jest to przygotowywany przez jednostki samorządu terytorialnego (na podstawie przeprowadzonej diagnozy potrzeb), kompleksowy program działań, obejmujących nie tylko budowę czy modernizację infrastruktury na wybranym obszarze, ale również wprowadzenie tam zmian gospodarczych i społecznych. W dokumencie tym, obok wykazu zadań przestrzennych i gospodarczych, należy przewidzieć planowane do realizacji zadania społeczne dotyczące m.in. rozwoju zasobów ludzkich, kształcenia ustawicznego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, tworzenia równych szans, zapobiegania zjawisku bezrobocia i inne. Należy również wykazać przewidywany okres realizacji wyszczególnionych przedsięwzięć oraz zaplanować ich budżet i źródła finansowania. Postawienie takiego wymogu, zmusza potencjalnych beneficjentów MRPO do kompleksowego rozwiązywania problemów rewitalizowanego obszaru w celu wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego. Co więcej, ocena wniosku o dotację dla pojedynczego projektu jest równocześnie połączona z oceną Programu rewitalizacji – jego jakości i wykonalności.

Uwzględnienie mechanizmów zapewnienia komplementarności w programie innym niż PO KL, stanowi uzupełnienie narzędzi stosowanych w systemie realizacji PO KL i zapewnia większą efektywność ich oddziaływania.

Problematyka komplementarności w badaniach i analizach regionalnych

Wprowadzenie wymogu opisu mechanizmów i narzędzi zapewnienia komplementarności podejmowanych w różnych obszarach działań zrodziło dyskusję wśród Instytucji Pośredniczących na temat potrzeby zapewnienia komplementarności oraz sposobów jej zapewnienia. W wyniku tej dyskusji, niektóre regiony zaplanowały realizację badań i analiz w powyższym zakresie celem lepszego planowania budowy mechanizmów zapewniających komplementarność w przyszłych latach.

IP województwa śląskiego uznała, że problematyka komplementarności powinna być przedmiotem rozważań, popartych odpowiednimi badaniami i analizami mocnych oraz słabych stron takiego rozwiązania, jak i potencjalnymi skutkami dla wdrażania komponentu regionalnego PO KL w województwie śląskim. W związku z powyższym Instytucja

Pośrednicząca PO KL zamierza przeprowadzić ekspertyzę mającą na celu wskazanie adekwatnych mechanizmów zapewniających komplementarność podejmowanych inicjatyw na poziomie regionu, z uwzględnieniem jego specyfiki.

W województwie świętokrzyskim z kolei w 2009 roku założono przeprowadzenie badania ewaluacyjnego zewnętrznego „Badanie mechanizmów zapewniających komplementarność działań przewidzianych w Priorytetach finansowanych z EFS z działaniami współfinansowanymi przez inne środki wspólnotowe w woj. świętokrzyskim”. Rekomendacje z badania będą wykorzystane w tworzeniu mechanizmów i narzędzi zapewnienia komplementarności w kolejnych latach implementacji regionalnych Priorytetów PO KL.

Również Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego zaplanował na 2009 rok badanie na temat spójność i adekwatność projektów składanych w ramach konkursów ogłaszanych w Małopolsce (komponent regionalny PO KL) z rzeczywistymi potrzebami lokalnych i regionalnego rynku pracy. Badanie ma na celu m. in. weryfikację czy Projektodawcy, ubiegając się o dofinansowanie, przygotowują aplikacje w oparciu o wcześniej zdiagnozowane potrzeby lokalnych / regionalnego rynku pracy; czy formułowane diagnozy są zbieżne z rzeczywistymi potrzebami rynku oraz czy faktycznie determinują one zakres, charakter wsparcia i grupy docelowe w projekcie.

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego zaplanowało realizację badania "Komplementarność interwencji PO KL i innych programów współfinansowanych ze źródeł wspólnotowych w regionie", które wskaże najbardziej efektywne mechanizmy komplementarności komponentu regionalnego PO KL i przedsięwzięć współfinansowanych z innych źródeł wspólnotowych w regionie.

Ministerstwo Zdrowia zrealizuje z kolei badanie dotyczące oceny Działania 2.3 POKL w kontekście realizacji Strategii Rozwoju Ochrony Zdrowia w Polsce na lata 2007-2015. Ma ono na celu określenie wpływu projektów realizowanych w ramach działania 2.3 POKL na realizację Strategii Rozwoju Ochrony Zdrowia w Polsce na lata 2007-2015.

Warto w tym miejscu podkreślić rozwiązania i możliwości wskazane w Planie oceny PO KL 2007 – 2013, dotyczące organizacji procesu ewaluacji, które mogą być wykorzystane w procesie zapewnienia komplementarności. Założono, iż dla zagwarantowania skutecznego systemu ewaluacji PO KL niezbędne jest stworzenie systemu komunikacji, który zapewni stały przepływ informacji w układzie poziomym i pionowym w ramach struktury PO KL. W wymiarze poziomym kluczową rolę pełnić będzie ogólnokrajowa Grupa Sterująca Ewalacją PO KL. W wymiarze pionowym zasadnicze znaczenie będą mieć przedstawiciele IP reprezentowani na forum GSE PO KL. Przedstawiciele IP w GSE PO KL pełnią rolę koordynatorów procesu ewaluacji dla danej IP. Są oni osobami kontaktowymi w zakresie ewaluacji dla IZ, KJO, KE, pozostałych IP oraz innych kluczowych uczestników procesu:

- przedstawiciele IP priorytetów centralnych zapewniają przepływ informacji z ogólnokrajowej GSE do powołanych przez siebie grup sterujących ewaluacją w ramach swoich priorytetów;

- przedstawiciele IP priorytetów regionalnych zapewniają przepływ informacji z GSE do regionalnych grup sterujących ewaluacją (RGSE).

Koordinacji procesu ewaluacji służy opracowywanie przez IP okresowych planów działań ewaluacyjnych, przekazywanie ich przez IP do IZ oraz zatwierdzanie ich przez IZ, opracowywanie przez IZ okresowego planu działań ewaluacyjnych PO KL i przekazywanie informacji zbiorczej o planowanych działaniach ewaluacyjnych w ramach PO KL do KJO, opracowywanie przez IP informacji o zrealizowanych działaniach ewaluacyjnych i przekazywanie ich do IZ w ramach systemu sprawozdawczości oraz opracowywanie przez IZ informacji zbiorczej o zrealizowanych działaniach.

Podsumowanie. Zalecenia IZ PO KL

Komplementarność jest zagadnieniem trudnym i problematycznym, ale jednocześnie niezwykle ważnym. Niejednokrotnie od zapewnienia komplementarności zależy efektywność udzielanego wsparcia i osiągnięcie określonego strategicznego celu. Niniejszy materiał dowodzi, że idea komplementarności mimo swej złożoności może być przełożona na konkretne mechanizmy i narzędzia. Niektóre z nich zapewniają komplementarność wprost, inne tworzą otoczenie do jej zapewnienia. Analiza narzędzi i dobrych praktyk stosowanych w realizacji PO KL w zakresie zapewnienia komplementarności, pozwoliła na sformułowanie poniższych rekomendacji dla Instytucji Pośredniczących w celu odpowiedniego wykorzystania podczas tworzenia Planów działania na kolejne lata realizacji Programu.

Materiałem pomocniczym w tworzeniu mechanizmów zapewniających komplementarność może być załączony do niniejszego dokumentu wykaz działań, poddziałań i typów projektów w PO KL oraz potencjalnie z nimi komplementarnych działań i poddziałań występujących w innych programach operacyjnych (Załącznik nr 2).

Zalecenia Instytucji Zarządzającej w zakresie tworzenia i wykorzystania mechanizmów zapewnienia komplementarności działań realizowanych w PO KL z przedsięwzięciami współfinansowanymi z innych niż EFS źródeł finansowych.

1. Wskazane jest by IP, biorąc pod uwagę zróżnicowanie wewnątrzregionalne lub międzyregionalne w danym obszarze tematycznym, zapewniały komplementarność geograficzną poprzez odpowiednie kryteria wyboru projektów.
2. Wskazane jest, by IP w oparciu o analizę społeczno-gospodarczą danego województwa lub obszaru wsparcia oraz w oparciu o analizę popytu kwalifikacji i kształcenia, stosowały odpowiednie kryteria wyboru projektów mające wpływ na zapewnienie komplementarności przedmiotowej.
3. Wskazane jest by IP, w oparciu o analizę dostępnych dla projektodawców środków wspólnotowych w danym obszarze, harmonogramy realizacji poszczególnych programów operacyjnych oraz inne czynniki związane z możliwością spełnienia i weryfikacji kryteriów, stosowały kryteria komplementarności bezpośredniej w celu

zapewnienia synergii działań podejmowanych w ramach różnych funduszy wspólnotowych w tym samym obszarze.

4. Wskazane jest, by IP wykorzystywały system instytucjonalny Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki do tworzenia otoczenia sprzyjającego zapewnieniu komplementarności, m.in. poprzez stworzenie sprawnego systemu komunikacji, wyposażenie istniejących instytucji w nowe zadania związane z zapewnieniem komplementarności itp.
5. IP mogą tworzyć horyzontalne ciała doradcze, które będą czuwały nad zapewnieniem koordynacji i komplementarności działań. Ich efektywność zależy od mocy decyzyjnej, dlatego powinny one skupiać osoby decyzyjne lub powinny być wyposażone w instrumenty wpływu na decydentów.
6. IP powinny w zależności od potrzeb organizować oraz brać czynny udział w spotkaniach niezinstytucjonalizowanych (organizowanych *ad hoc*) dotyczących komplementarności w poszczególnych obszarach.
7. Wskazane jest wykorzystywanie możliwości realizacji projektów systemowych dla zapewnienia komplementarności działań podejmowanych w ramach różnych programów operacyjnych.
8. Wskazane jest, by IP podczas spotkań informacyjnych z beneficjentami oraz w innych przyjętych przez IP formach, informowały beneficjentów o potrzebie zapewnienia komplementarności.

Dz.5.5																				
PRIORYTET VI					I	I	I	I	I	I	I, G	I, G	I	I	I, G	I	I	I	I	I
Dz.6.1															KG					KG
Dz.6.2															KG					
Dz.6.3																				KG
PRIORYTET VII					I	I	I	I	I	I	I, G	I, G	I	I	I, G	I	I	I	I	I
Dz.7.1																				KG
Dz.7.2						KB	KP								KG					
Dz.7.3																				KG
PRIORYTET VIII					I	I	I	I	I	I	I, G	I, G	I	I	I, G	I	I	I	I	I
Dz. 8.1						KB	KP								KG					KP
Dz.8.2										KB										
PRIORYTET IX					I	I	I	I	I	I	I, G	I, G	I	I	I, G	I	I	I	I	I
Dz.9.1					KB,S	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB,KG
Dz.9.2					S	KB,KP	KB,KP		KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB,KP		KB,KG
Dz.9.3					KB	KB,KP	KB,KP	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB,KG	KB	KB	KB	KB	KB
Dz.9.4					S	KB,KP	KB,KP		KB	KB	KB	KB	KB	KB	KB,KG	KB		KB		KB
Dz.9.5																				KG

LEGENDA:

KG – kryterium komplementarności geograficznej

KP – kryterium komplementarności przedmiotowej

KB – kryterium bezpośredniej komplementarności

I – mechanizmy instytucjonalno-systemowe

G – grupy robocze i inne ciała powołane w celu koordynacji działań do zapewnienia ich komplementarności

S – projekty systemowe zapewniające komplementarność

Załącznik 2 Przykłady obszarów występowania potencjalnej komplementarności międzyfunduszowej

a) Komponent centralny

DZIAŁANIE LUB PODDZIAŁANIE/TYP PROJEKTU W PO KL	DZIAŁANIA I PODDZIAŁANIA W INNYCH PO, Z KTÓRYMI PO KL MOŻE BYĆ KOMPLEMENTARNY		
	DZIAŁANIE/PODDZIAŁANIE	PO	ŹRÓDŁO
PRIORYTET I I DZIAŁANIA Z NIM KOMPLEMENTARNE			
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	9.2 Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich w miastach powyżej i poniżej 10 tys.	RPO Województwa Dolnośląskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	7.1. Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast	RPO Województwa Kujawsko-pomorskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	3.2. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich	RPO Województwa Lubelskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	4.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich	RPO Województwa Lubuskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	6.1 Rozwój miast	RPO Województwa Małopolskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	5.2. Rewitalizacja miast.	RPO Województwa Mazowieckiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	6.1 Rewitalizacja obszarów miejskich	RPO Województwa Opolskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	7.1 Rewitalizacja miast 7.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	RPO Województwa	EFRR

		Podkarpackiego	
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	3.2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne	RPO Województwa Pomorskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	6.2.1. Rewitalizacja "duże miasta" 6.2.2. Rewitalizacja "małe miasta"	RPO Województwa Śląskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	6.2. Rewitalizacja małych miast	RPO Województwa Świętokrzyskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	4.1 Humanizacja blokowisk 4.2 Rewitalizacja miast 4.3 Restrukturyzacja terenów powojkowych i przemysłowych	RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	4.1 Rewitalizacja obszarów miejskich	RPO Województwa Wielkopolskiego	EFRR
1.2 PO KL, Projekt Rewitalizacja Społeczna	5.5. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	RPO Województwa Zachodniopomorskiego	EFRR
1.2 PO KL, typ projektu : upowszechnianie systemów informatycznych zwiększających dostęp do informacji o instrumentach i usługach systemu pomocy i integracji społecznej (w tym również dostęp dla osób niepełnosprawnych)	PO IG, Priorytet 7. Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji, Np. Planowany do realizacji projekt: Empatia – platforma komunikacyjna obszaru zabezpieczenia społecznego	PO IG	EFRR
PRIORYTET II I DZIAŁANIA Z NIM KOMPLEMENTARNE			
2.1 Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki	3.1 Inicjowanie działalności innowacyjnej	PO IG	EFRR

2.2 Wsparcie dla systemu adaptacyjności kadr	4.4 Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym 4.5 Wsparcie inwestycji o dużym znaczeniu dla gospodarki 5.1 Wspieranie rozwoju powiązań kooperacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym 5.2 Wspieranie instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi proinnowacyjne oraz ich sieci o znaczeniu ponadregionalnym 5.3 Wspieranie ośrodków innowacyjności 6.1 Paszport do eksportu 8.1 Wspieranie działalności gospodarczej w dziedzinie gospodarki elektronicznej		
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	12.1 Rozwój systemu ratownictwa medycznego 12.2 Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym	POIŚ	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	8.1 Poprawa jakości opieki zdrowotnej	RPO Województwa Dolnośląskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	3.2 Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej	RPO Województwa Kujawsko-pomorskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	8.3 Ochrona zdrowia	RPO Województwa Lubelskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	4.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia	RPO Województwa Lubuskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	5.1 Infrastruktura ochrony zdrowia	RPO Województwa Łódzkiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	6.3 Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, w tym socjalnego i zdrowotnego	RPO Województwa Małopolskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych	7.1. Infrastruktura służąca ochronie zdrowia i życia	RPO Województwa	EFRR

2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia		Mazowieckiego	
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	5.2.1. Stacjonarna opieka medyczna 5.2.2. Ambulatoryjna opieka medyczna	RPO Województwa Opolskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	5.2 Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej	RPO Województwa Podkarpackiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	6.2. Rozwój infrastruktury z zakresu opieki zdrowotnej	RPO Województwa Podlaskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	7.1 Infrastruktura ochrony zdrowia 7.2 Zintegrowany system ratownictwa	RPO Województwa Pomorskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	9.1. Infrastruktura lecznictwa zamkniętego 9.2. Infrastruktura lecznictwa otwartego	RPO Województwa Śląskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	5.1. Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia	RPO Województwa Świętokrzyskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	3.2.1. Infrastruktura ochrony zdrowia	RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	5.3. Poprawa warunków funkcjonowania systemu ochrony zdrowia w województwie	RPO Województwa Wielkopolskiego	EFRR
2.3.2 Doskonalenie zawodowe kadr medycznych 2.3.3 Podniesienie jakości zarządzania w ochronie zdrowia	7.3.1 Regionalna infrastruktura ochrony zdrowia 7.3.2 Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia	RPO Województwa Zachodniopomorskiego	EFRR
PRIORYTET III WYSOKA JAKOŚĆ SYSTEMU OŚWIATY			

<p>3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela)</p> <p>3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)</p>	<p>3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej</p>	<p>RPO Województwa Kujawsko-pomorskiego</p>	<p>EFRR</p>
<p>3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela)</p> <p>3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)</p>	<p>8.2 Infrastruktura szkolna i sportowa</p>	<p>RPO Województwa Lubelskiego</p>	<p>EFRR</p>
<p>3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela)</p> <p>3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-</p>	<p>4.2.1 Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury edukacyjnej</p> <p>4.2.2 Rozwój i modernizacja lokalnej infrastruktury edukacyjnej</p>	<p>RPO Województwa Lubuskiego</p>	<p>EFRR</p>

komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)			
3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela) 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)	5.3 Infrastruktura edukacyjna	RPO Województwa Łódzkiego	EFRR
3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela) 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)	1.1 Poprawa jakości usług edukacyjnych, schemat B Rozwój infrastruktury kształcenia ustawicznego oraz kształcenia zawodowego	RPO Województwa Małopolskiego	EFRR
3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela) 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia	5.1.1 Wsparcie regionalnej infrastruktury edukacyjnej 5.1.2 Wsparcie lokalnej infrastruktury edukacyjnej	RPO Województwa Opolskiego	EFRR

(ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)			
3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela) 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)	5.1 Infrastruktura edukacyjna schemat B System oświaty	RPO Województwa Podkarpackiego	EFRR
3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela) 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)	2.1 Infrastruktura edukacyjna i naukowo-dydaktyczna 9.1 Lokalna infrastruktura edukacyjna, sportowa i kultury	RPO Województwa Pomorskiego	EFRR
3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów)	8.2 Infrastruktura placówek oświaty 8.3 Infrastruktura kształcenia ustawicznego	RPO Województwa Śląskiego	EFRR

<p>przygotowywanych do wykonywania zawodu nauczyciela)</p> <p>3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)</p>			
<p>3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela)</p> <p>3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)</p>	<p>3.1 Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną</p>	<p>RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego</p>	<p>EFRR</p>
<p>3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela)</p> <p>3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)</p>	<p>5.2 Rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym kształcenia ustawicznego</p>	<p>RPO Województwa Wielkopolskiego</p>	<p>EFRR</p>

<p>3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli (przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela)</p> <p>3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia (ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo – matematycznych)</p>	<p>7.1.2 Infrastruktura edukacyjna – szkolnictwo ponadgimnazjalne</p> <p>7.1.3 Infrastruktura edukacyjna – szkolnictwo gimnazjalne</p>	<p>RPO Województwa Zachodniopomorskiego</p>	<p>EFRR</p>
<p>PRIORYTET IV I DZIAŁANIA Z NIM KOMPLEMENTARNE</p>			
<p>4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni</p> <p>4.1.2 Zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy</p>	<p>13.1 Infrastruktura szkolnictwa wyższego</p>	<p>POIŚ</p>	<p>EFRR</p>
<p>4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni</p> <p>4.2 Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym</p>	<p>1.2 Wzmocnienie potencjału kadrowego nauki</p>	<p>PO IG</p>	<p>EFRR</p>
<p>4.2 Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym</p>	<p>1.3 Wsparcie projektów B+R na rzecz przedsiębiorców realizowanych przez jednostki naukowe</p> <p>1.4 Wsparcie projektów celowych</p>	<p>PO IG</p>	<p>EFRR</p>
<p>4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni</p> <p>4.1.2 Zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy</p>	<p>1.1 Infrastruktura uczelni</p>	<p>PO RPW</p>	<p>EFRR</p>
<p>4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego</p>	<p>7.1 Rozwój infrastruktury szkolnictwa wyższego</p>	<p>RPO Województwa</p>	<p>EFRR</p>

uczelni		Dolnośląskiego	
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	3.1 Rozwój infrastruktury edukacyjnej	RPO Województwa Kujawsko-pomorskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	8.1 Infrastruktura edukacyjna i społeczna szkół wyższych	RPO Województwa Lubelskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	4.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej	RPO Województwa Lubuskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	5.3 Infrastruktura edukacyjna	RPO Województwa Łódzkiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	1.1 Poprawa jakości usług edukacyjnych	RPO Województwa Małopolskiego	EFRR
4.2 Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym	2.2 Wsparcie komercjalizacji badań naukowych	RPO Województwa Małopolskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	7.2. Infrastruktura służąca edukacji	RPO Województwa Mazowieckiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	5.1.1. Wsparcie regionalnej infrastruktury edukacyjnej	RPO Województwa Opolskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	5.1 Infrastruktura edukacyjna	RPO Województwa Podkarpackiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	6.1. Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji	RPO Województwa Podlaskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	2.1 Infrastruktura edukacyjna i naukowo-dydaktyczna	RPO Województwa Pomorskiego	EFRR
4.2 Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym	1.3 Transfer technologii i innowacji	RPO Województwa Śląskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	8.1 Infrastruktura szkolnictwa wyższego	RPO Województwa Śląskiego	
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	5.2. Podniesienie jakości usług publicznych poprzez wspieranie placówek edukacyjnych i kulturalnych	RPO Województwa Świętokrzyskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	3.1 Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną	RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	EFRR
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego	5.1. Infrastruktura szkolnictwa wyższego	RPO Województwa	EFRR

uczelni		Wielkopolskiego	
4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni	7.1.1 Infrastruktura edukacyjna – szkolnictwo wyższe	RPO Województwa Zachodniopomorskiego	EFRR
PRIORYTET V I DZIAŁANIA Z NIM KOMPLEMENTARNE			
5.1 Wzmocnienie potencjału administracji rządowej / Projekty ukierunkowane na podnoszenie kompetencji kadr m. in. poprzez szkolenia stacjonarne i na odległość kadr administracji rządowej, w tym: szkolenia ogólne, szkolenia specjalistyczne, w tym m. in. w zakresie ICT	7.5 e-PUAP 2	PO IG	EFRR
5.1 Wzmocnienie potencjału administracji rządowej / wsparcie dla państwowych jednostek organizacyjnych działających w sektorze ubezpieczeń społecznych w zakresie poprawy jakości oraz dostępności świadczonych przez nie usług na rzecz przedsiębiorców	7.13 Platforma Usług Elektronicznych dla klientów ZUS (PUE)	PO IG	EFRR
5.3 Wsparcie na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej / projekty ukierunkowane na skrócenie czasu rejestracji działalności gospodarczej, w tym: wsparcie dla wdrożenia systemu „zero okienka”, m.in. poprzez wprowadzenie i upowszechnianie jednolitych standardów obsługi, wsparcie reorganizacji urzędów, szkolenia	7.9 Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej	PO IG	EFRR
5.3 Wsparcie na rzecz realizacji Strategii Lizbońskiej / Wdrażanie usprawnień zarządczych w wybranych obszarach funkcjonowania instytucji, w szczególności z wykorzystaniem narzędzi i systemów informatycznych	7.4 Informatyzacja wydziałów ksiąg wieczystych 7.6 Rozbudowa dziedzinowej platformy elektronicznej MS	PO IG	EFRR

b) Komponent regionalny

DZIAŁANIE LUB PODDZIAŁANIE/TYP PROJEKTU W PO KL	DZIAŁANIA I PODDZIAŁANIA W INNYCH PO, Z KTÓRYMI PO KL MOŻE BYĆ KOMPLEMENTARNY		
	DZIAŁANIE/PODDZIAŁANIE	PO	ŹRÓDŁO
PRIORYTET VI I DZIAŁANIA Z NIM KOMPLEMENTARNE			
6.2 Wspieranie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia	2.1 Wzrost konkurencyjności dolnośląskich przedsiębiorstw	RPO Województwa Dolnośląskiego	EFRR
6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich	4.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich	RPO Województwa Lubelskiego	EFRR
6.1.2 wsparcie powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy w realizacji zadań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.	5.2 Infrastruktura pomocy społecznej	RPO Województwa Łódzkiego	EFRR
6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich	2.9 Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie	RPO Województwa Pomorskiego	EFRR
6.1.3 Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych	8.3 Infrastruktura kształcenia ustawicznego	RPO Województwa Śląskiego	EFRR
6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy 6.1.3 Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych	5.4. Wzmocnienie pozostałej infrastruktury społecznej	RPO Województwa Wielkopolskiego	EFRR
6.2 Wspieranie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich	1.3 Zaawansowane usługi wsparcia dla przedsiębiorstw 5.5 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	RPO Województwa Zachodniopomorskiego	EFRR

PRIORYTET VII I DZIAŁANIA Z NIM KOMPLEMENTARNE			
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	3.2. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej 7.1. Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast	RPO Województwa Kujawsko-pomorskiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	8.4 Pomoc społeczna 3.2. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich	RPO Województwa Lubelskiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	4.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia 4.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich	RPO Województwa Lubuskiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	5.2 Infrastruktura pomocy społecznej	RPO Województwa Łódzkiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 7.3 Inicjatywy lokalne na obszarach wiejskich	6.3. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, w tym socjalnego i zdrowotnego Schemat B Opieka społeczna 6.2 Rozwój obszarów wiejskich Schemat B - Infrastruktura społeczna, w tym edukacyjna i sportowa 6.1 Rozwój miast	RPO Województwa Małopolskiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	7.3 Infrastruktura służąca pomocy społecznej(dla projektów nieobjętych pomocą publiczną) 5.2. Rewitalizacja miast.	RPO Województwa Mazowieckiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	6.1 Rewitalizacja obszarów miejskich	RPO Województwa Opolskiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	5.2 Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej Schemat B 7.1 Rewitalizacja miast 7.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	RPO Województwa Podkarpackiego	EFRR
7.3 Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji	9.3. Lokalne inicjatywy obywatelskie	RPO Województwa	EFRR

7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	3.2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Pomorskiego	
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	6.2.1. Rewitalizacja "duże miasta" 6.2.2. Rewitalizacja "małe miasta"	RPO Województwa Śląskiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	6.2. Rewitalizacja małych miast	RPO Województwa Świętokrzyskiego	EFRR
7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	3.2.2. Pozostała infrastruktura społeczna 4.1 Humanizacja blokowisk 4.2 Rewitalizacja miast 4.3 Restrukturyzacja terenów powojсковych i przemysłowych	RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	EFRR
7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	5.4 Wzmocnienie pozostałej infrastruktury społecznej 4.1 Rewitalizacja obszarów miejskich	RPO Województwa Wielkopolskiego	EFRR
7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	5.5. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	RPO Województwa Zachodniopomorskiego	EFRR
PRIORYTET VIII I DZIAŁANIA Z NIM KOMPLEMENTARNE			
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1 Inwestycje dla przedsiębiorstw 1.2 Doradztwo dla firm oraz wsparcie dla IOB 1.4 Infrastruktura wspierająca innowacyjność i przedsiębiorczość w regionie	RPO Województwa Dolnośląskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw	5.1-5.5 (cała V oś priorytetowa)	RPO Województwa Kujawsko-pomorskiego	EFRR

8.2 Transfer wiedzy			
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.7 (cała I oś priorytetowa) 2.1-2.4 (cała II oś priorytetowa)	RPO Województwa Lubelskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	2.1-2.5 (cała II oś priorytetowa)	RPO Województwa Lubuskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	3.1-3.5 (cała III oś priorytetowa)	RPO Województwa Łódzkiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	2.1-2.2 (cała II oś priorytetowa)	RPO Województwa Małopolskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.8 (cała I oś priorytetowa)	RPO Województwa Mazowieckiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.4 (cała I oś priorytetowa)	RPO Województwa Opolskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.4 (cała I oś priorytetowa) RPO	RPO Województwa Podkarpackiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.4 (cała I oś priorytetowa) RPO	RPO Województwa Podlaskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.6 (cała I oś priorytetowa)	RPO Województwa Pomorskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.3 (cała I oś priorytetowa)	RPO Województwa Śląskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw	1.1-1.4 (cała I oś priorytetowa) 2.1 Rozwój innowacji oraz wspieranie działalności	RPO Województwa Świętokrzyskiego	EFRR

8.2 Transfer wiedzy	dydaktycznej i badawczej szkół wyższych oraz placówek sektora „badania i rozwój”		
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.3 (cała I oś priorytetowa) RPO	RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.7 (cała I oś priorytetowa)	RPO Województwa Wielkopolskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	1.1-1.3 (cała I oś priorytetowa)	RPO Województwa Zachodniopomorskiego	EFRR
8.1 Doradztwo dla MŚP; szkolenia dla pracowników przedsiębiorstw 8.2 Transfer wiedzy	I.2 Instrumenty inżynierii finansowej I.3 Wspieranie innowacji I.4 Promocja i współpraca (komponent współpraca) II.1 Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej	PO RPW	EFRR
8.2 Transfer wiedzy	3.1 Inicjowanie działalności innowacyjnej	PO IG	EFRR
PRIORYTET IX I DZIAŁANIA Z NIM KOMPLEMENTARNE			
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej	RPO Województwa Kujawsko-pomorskiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	8.2 Infrastruktura szkolna i sportowa	RPO Województwa Lubelskiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	4.2.1 Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury edukacyjnej 4.2.2 Rozwój i modernizacja lokalnej infrastruktury edukacyjnej	RPO Województwa Lubuskiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	5.3 Infrastruktura edukacyjna	RPO Województwa Łódzkiego	EFRR
9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych 9.3 Wsparcie dla szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i	1.1 Poprawa jakości usług edukacyjnych, schemat B Rozwój infrastruktury kształcenia ustawicznego oraz kształcenia zawodowego	RPO Województwa Małopolskiego	EFRR

doskonalenia zawodowego w zakresie kształcenia formalnego			
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	5.1.1 Wsparcie regionalnej infrastruktury edukacyjnej 5.1.2 Wsparcie lokalnej infrastruktury edukacyjnej	RPO Województwa Opolskiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	5.1 Infrastruktura edukacyjna schemat B System oświaty	RPO Województwa Podkarpackiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	2.1 Infrastruktura edukacyjna i naukowo-dydaktyczna 9.1 Lokalna infrastruktura edukacyjna, sportowa i kultury	RPO Województwa Pomorskiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych 9.3 Wsparcie dla szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego w zakresie kształcenia formalnego	8.2 Infrastruktura placówek oświaty 8.3 Infrastruktura kształcenia ustawicznego	RPO Województwa Śląskiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	3.1 Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną	RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych 9.3 Wsparcie dla szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego w zakresie kształcenia formalnego	5.2 Rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym kształcenia ustawicznego	RPO Województwa Wielkopolskiego	EFRR
9.1.2 i 9.2 Programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych	7.1.2 Infrastruktura edukacyjna – szkolnictwo ponadgimnazjalne 7.1.3 Infrastruktura edukacyjna – szkolnictwo gimnazjalne	RPO Województwa Zachodniopomorskiego	EFRR